

**Budapest
„tündérgertje”
írásban
és képekben**

Gilányi Magdolna:
*A Margitsziget 19. századi
képeken*, Magyar Napló
Kiadó, 2015.

A Margitsziget 19. századi képekben című, Gilányi Magdolna által összeállított kötet olyan forrás- és képgyűjtemény, amely a magyar történelem kiemelkedő alakjainak (IV. Béla, Szent Margit, Arany János) életével szorosan összefonódó Margitsziget 19. századi szöveges leírásait és képzőművészeti ábrázolásait mutatja be.

A kötetben szereplő összes forrás az 1800-as évekre datálható, mely időszakban fővárosunk története két lényegi részre osztható. Az első szakaszban fokozatosan kiépül, és ezzel párhuzamosan növekedésnek indul a mai Pest belső magja. A terjeszkedő város a '20-as évektől egyre dinamikusabban fejlődő és polgárosodó, egyre jelentősebb kulturális és tudományos centrummá formálódó településként a magyar reformkor eszméinek bölcsőjeként tölt be kulcsszerepet történelmünkben. A második periódus – amely az 1867-es kiegyezéssel veszi kezdetét, és a Millenniumig ível – az 1873-as városegysítést követően robbanásszerű gyorsasággal folytatódó gyarapodás és modernizáció korszaka, melynek végeredménye a századfordulón háromnegyedmillió lakost számláló világvárosi léptékű Budapest művészeti, tudományos és gazdasági virágzása.

A munka behatóan foglalkozik a Margitszigetnek a városlakók életében – mindenekelőtt a kulturált kikapcsolódás és szabadidős feltöltődés kapcsán – betöltött szerepével. E kontextusban első helyen áll a Budapestet szintén az európai fővárosok élvonalába emelő fürdőkultúra létesítményeinek bemutatása, amely a fürdőbeli szolgáltatásoknak a polgárok életvitelére, közérzetére gyakorolt hatására is figyelmet fordít: e ponton elsősorban a Margit és a Császár fürdő komplexumai érdemelnek említést, amelyeket gazdag képanyag reprezentál.

A könyv változatos és gazdag korabeli metszet-, illetve festményanyagot, valamint fotógyűjteményt vonultat fel, amelyek a Sziget szép természeti környezetét, gazdag növényvilágát és egyedi építészeti alkotásait mutatják meg az olvasónak. A fényképek zömét a századfordulós Budapest legismertebb és legnépszerűbb fotósa, Klósz György készítette. A ké-

peken ábrázolt helyszínekhez a magyar történelem, irodalom, művészettörténet és földrajztudomány jeles képviselői (többek között Kazinczy Ferenc, Törs Kálmán, Hunfalvy János, Jókai Mór) mellett német, angol és orosz utazók, történétírók és társadalomkutatók (Julia Pardoe, John Paget, Vlagyimir Boronyevszkij) által adott leírások nyújtanak információs háttérrel.

A forrásgyűjteményben kitüntetett hangsúly helyeződik a IV. Béla által alapított, később a domonkos szerzetesrend által birtokba vett, ám a történelem viharai miatt régóta romokban heverő kolostorára. A szakrális jelentőségű épülethez köthető legendák és valós események a Margitszigetet természetföldrajzi és urbanisztikai szerepkörén túlmutató jelentéssel ruházzák fel.

Fontos azt is kiemelni, hogy egy Budapest történetével bármilyen megközelítésben foglalkozó kutató nem kerülheti meg a város 19. századi történelmének talán legtragikusabb mozzanatát, az 1838-as nagy árvizet, amely a korábbi városszerkezetet radikálisan megbontva – némileg paradox módon – megalapozta a század második felében lezajló nagyvárosi fejlődést. E könyvben sincs ez másként: a pusztító esemény a Budapesti Történelmi Múzeum által őrzött metszeteken tárul fel az érdeklődő előtt.

Gilányi Magdolna a mű összeállítása és tematikus szerkesztése során arra törekedett, hogy az olvasmányosság, az esztétikai igényesség, valamint a kutató történetésztől elvárható alaposág követelményeinek egyaránt eleget tegyen. Ezt többek között az idegen nyelvű forrás-szövegek fordításainak szakszerűsége és pontossága is bizonyítja: a szóban forgó írások kivétel nélkül könnyen befogadható és színvonalas olvasmányok, emellett az eredeti mondanivalót is hűen közvetítik. A szakmai precizitás mellett szól az a tény is, hogy a könyv teljes terjedelmének felét kitevő és Budapest fejlődéstörténetének kronológiájába illeszkedő képek a magyar mellett angol, német és lengyel nyelvű címekkel, illetve feliratokkal vannak ellátva.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a könyv méltó folytatása a – Jókai Mór által egykor a magyar főváros tündérgertjének nevezett – Margitszigetről eddig napvilágot látott ismeretterjesztő, illetve művészi célzatú munkáknak.

